

ПЕРЕДМОВА ДО ФАТАЛЬНОЇ БЕСІДИ

...Є серце в Милості людське,
і в Жалості людське лице,
Любов — подоба божества,
а Мир — в branня людське.

Вільям Блейк,
«Пісні невинності»
(Божественний образ)

Є Серце в Лютості Людське,
і в Заздрості Людське Лице,
Страх — то Подоба Божества,
Прихованість — В branня Людське.

В branня Людське — Залізо куте,
Подоба — Кузня то гаряча,
Людське Лице — то Піч закрита,
а Серце — ненаситна Паща.

Вільям Блейк, «Пісні досвіду»
(Божественний образ)

Хочу розповісти вам про умови, за яких я вперше зустрівся з Ганнібалом Лектером, доктором медицини¹.

Восени 1979 року через хворобу в родині я повернувся додому, у Дельту Міссісіпі², і прожив там півтора року. Тоді я працював над «Червоним Драконом». Один сусіда із селища Річ ласкаво дозволив меніскористатися своїм прохідним будиночком³, що стояв посеред величезного поля бавовни, тож там я й писав, здебільшого ночами.

Коли пишеш роман, то починаєш із того, що зміг побачити, а вже потім додаєш все те, що сталося до і після. Тут, у селищі Річ, штат Міссісіпі, працюючи за складних обставин, я побачив слідчого Вілла Грена. В оселі вбитої сім'ї, у будинку, де вони всі загинули, він сидів і переглядав домашнє відео мертвої родини. Тоді я ще не знов, хто скрів злочин. І я прагнув дізнатися, прагнув побачити, що сталося до і після. У темряві, разом із Віллом, я пройшовся будинком, місцем злочину, і побачив не більше й не менше, ніж сам слідчий.

Інколи вночі я лишав у своїй хатинці світло та виходив гуляти широкими полями. І коли я позирав на хатинку звіддаля, вона скидалася на човен посеред моря, а навколо неї розлягалася безкрайня ніч Дельти.

¹ Doctor of Medicine, M. D. — рівень професійної кваліфікації (але не науковий ступінь) у США, який здобувають випускники медичних шкіл. (Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено інше.)

² Північно-західна частина штату Міссісіпі, територія між річками Міссісіпі та Язу; великий відсоток населення становлять афроамериканці; саме ця місцина вважається колискою джазу й блюзу.

³ Shotgun house (амер. англ.) — досл. «будинок упростріль», невелика одноповерхова будівля, де всі двері розташовані на одній лінії.

Невдовзі я познайомився з напівдикими собаками, що вільно блукали полями цілою зграєю, чи, радше сказати, шворою. Деякі час від часу та за неявною домовленістю харчувалися в родинах, що працювали на фермах, але здебільшого пса доводилося добувати харч самотужки. Коли прийшла сувора зима, а земля висохла й замерзла, я почав давати їм собачий корм, і скоро вони вже споживали по п'ятдесяти фунтів¹ того корму на тиждень. Ходили за мною по всіх усюдах — велика різномаста компанія: високі гавкуни, коротуні, відносно дружні пси й здоровенні грубі собацюри, які не дозволяли себе чіпати. Уночі вони гуляли зі мною полями, і коли я їх не бачив, то обов'язково чув, як усі вони дихають навколо мене, хекають поблизу в темряві. Поки я працював у хатинці, вони чекали на ганку, а як сходив повний місяць — затягали пісню. Бувало, я стояв спантеличений у широкому полі серед глупої ночі, з усіх боків мене оточувало дихання, зір туманився після настільної лампи — і я намагався побачити, що ж сталося на тому місці злочину. І єдине, що бачили мої стуманілі очі, — неясні обриси, міражі й блиск нелюдської сітківки, що раз у раз відбивала місячне світло. Сумнівів не було — щось таки сталося. Ви маєте розуміти: коли письменник пише роман, то він нічого не вигадує. Усі події вже відбулися, їх просто треба відшукати.

Віллу Грему треба було з кимось порадитися, йому була потрібна допомога, і він про це знов. Він знов, куди йому належить піти, ще задовго до того, як дозволив собі про це подумати. А я знов, що під час минулого розслідування Грема було серйозно поранено. Знов, що йому страх як не хочеться звертатися до того радника — найкращого з усіх. У той час на мене самого щодня тиснули болючі спогади, і, працюючи вечорами, я співчував Грему.

Отож, із певними побоюваннями я пішов за Віллом до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, а там ми й самі мало не здуріли, бо, перш ніж перейти до справи, нам

¹ ≈ 23 кг.

довелося познайомитися з доктором Фредеріком Чилтоном — усі ми зустрічали подібних дурнів у повсякденному житті. Чилтон затримав нас на два чи три безкінечні дні.

Я збагнув, що можу полишити Чилтона в хатинці з увімкненим світлом і спостерігати за ним звіддаля, з темряви, в оточенні своїх друзів-собацю. Там, у мороку, я був невидимим — так само я невидимий для своїх персонажів, коли просто перебуваю з ними в одній кімнаті, а вони самі, без жодної моєї допомоги, вершать свої долі.

Зрештою, покінчивши з нудотним Чилтоном, ми з Гремом вирушили до блоку суворого режиму, і сталеві двері зачинилися за нашими спинами з жахливим ляском.

І ось уже Вілл Грем і я наближаємося до камери доктора Лектера. Грем був напруженій, від нього відгонило страхом. Я гадав, що доктор Лектер спить, і аж підстрибнув, коли він упізнав Вілла Грема за запахом, не розплющуючи очей.

Я користувався своїм звичним робочим імунітетом, своєю непомітністю для Чилтона, Грема й лікарняного персоналу, проте в присутності доктора Лектера мені стало моторошно, і я був геть не певен, що доктор мене не бачить.

Як і Вілл Грем, під поглядом доктора Лектера я ніяковів, його увага прозирала, гула поміж твоїми думками, мов рентгенівський апарат. Бесіда Грема з доктором Лектером точилася недовго, у реальності стільки ж триває поєдинок на мечах, і я ледве за ними встигав; квапливі нотатки виповзали на поля сторінок і виливалися на будь-яку поверхню, що опинилася під рукою. Коли все скінчилось, я почувався виснаженим — у голові лунали шум і лемент, притаманні божевільні, а на ганку моєї хатинки в Річі співали тринадцятеро псів, що повсідалися із заплющеними очима й розвернули морди до місяця в повні. Більшість тягла єдиний голосний звук, щось середнє між «о» та «у», а решта просто мугикали слідом.

Мені довелося ще сотню разів повернутися до тої бесіди Грема з доктором Лектером, аби зрозуміти її й позбутися

статичних перешкод, тюремного гомону та голосіння приречених, через які було важко розібрати деякі слова.

Я так само не знов, хто скойв ті вбивства, але тоді вперше зрозумів, що дізнаюся, що ми, врешті-решт, на нього вийдемо. Ще я зрозумів, що іншим героям роману це знання дістается за страшну, можливо, трагічну ціну. Так і вийшло.

Кілька років по тому я почав роботу над «Мовчанням ягнят» і тоді ще не знов, що доктор Лектер повернеться. Мені завжди подобався персонаж Далії Яд у «Чорній неділі», і я хотів написати роман, де головною героїнею є сильна жінка. Тож я розпочав із Кларіс Старлінг, і не минуло й двох сторінок нової книжки, як я дізнався, що вона матиме відвідати доктора. Я надзвичайно захоплювався Кларіс Старлінг і, певно, відчув легенький укол ревнощів, коли доктор Лектер зміг зазирнути їй у душу з такою легкістю, яка недоступна мені самому.

На той час, коли я взявся записувати події в «Ганнібалі», на мій превеликий подив, доктор уже почав жити власним життям. Судячи з усього, якимось дивом він захопив так само, як і мене.

Я жахався роботи над «Ганнібалом», жахався морально-го виснаження, боявся шляхів, які оберуть для себе герой, боявся за Старлінг. Зрештою, я їх відпустив, як треба відпускати всіх своїх персонажів, я дозволив доктору Лектеру й Кларіс Старлінг заправляти долею згідно зі своїми характерами. Тут не обійшлося без ввічливості.

Як сказав один султан: «Я не тримаю соколів — вони зі мною живуть».

Коли взимку 1979 року я зайшов до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців і за мною ляснули великі металеві двері, я ще не знов, що чекає на мене в кінці того коридору. Нечасто ми розпізнаємо цей звук — коли за нашими спинами ляскава засувка долі.

Т. Г., Маямі, січень 2000 р.

1

Вілл Грем посадив Кроуфорда за стіл для пікніків, що стояв між будинком і океаном, та подав йому склянку чаю з льодом.

Джек Кроуфорд поглянув на старий затишний будинок, на дерев'яні стіни зі сріблястими соляними патьоками, що виблискували в яскравому свіtlі.

— Треба було перехопити тебе в Марафоні, коли ти вже йшов із роботи, — сказав він. — Тобі не хочеться говорити про це тут.

— Мені ніде не хочеться про це говорити, Джеку. Це треба поговорити, тож уперед, викладай. Тільки не діставай жодних фотографій. Якщо привіз фотографії, то хай вони лишаються в портфелі — незабаром повернуться Моллі й Віллі.

— Що тобі відомо?

— Те, що писали в *Miami Herald* і *Times*, — відповів Грем. — Дві родини вбито в їхніх власних будинках, з перервою в місяць. Бірмінгем і Атланта¹. За подібних обставин.

— Не подібних. За однакових.

— Скільки вже було зізнань?

— Вісімдесят сім, коли я довідувався сьогодні по обіді, — сказав Кроуфорд. — Штукари. Жоден не знову подробиць. Він розбивав дзеркала й користався уламками. Ніхто про це не знову.

— Що ще ви приховали від газетярів?

¹ Бірмінгем — місто в штаті Алабама, Атланта — столиця штату Джорджія; відстань між населеними пунктами становить приблизно 230 км.

— Що він білявий, праворукий і дуже сильний, а ще но-
сить взуття одинадцятого розміру¹. Вміє в'язати булінь. Усі
відбитки гладенькі, від рукавичок.

— Ти про це привселюдно казав.

— Із замками не дуже вправний, — продовжував Кроу-
форд. — Останнього разу скористався склорізом і присмо-
ком, аби потрапити в будинок. А, і група крові — АВ², ре-
зус позитивний.

— Його хтось поранив?

— Наскільки нам відомо, ні. Тип визначили за спермою
та слинаю. Він секретор³, — мовив Кроуфорд і поглянув
на морську гладінь. — Вілле, я маю дещо в тебе запитати.
Ти читав про це в газетах. Про друге вбивство сурмили всі
телеканали. У тебе не виникало бажання мені зателе-
фонувати?

— Ні.

— Чому?

— За першим убивством у Бірмінгемі багато подробиць
не було. Мотив міг бути будь-який: помста, родичі.

— Але після другого ти вже напевно знов, хто за цим
стоїть.

— Ага. Психопат. Не телефонував, бо не хотів. Я знаю,
кого ти вже підключив до розслідування. У тебе найкраща
лабораторія. У тебе є Геймліх із Гарварду, Блум із Чиказь-
кого університету...

— І в мене є ти, слідчий, що ремонтує ці довбані мотори
для човнів.

— Не впевнений, що стану тобі в пригоді, Джеку. Я про
таке більше не думаю.

— Та невже? Ти впіймав двох. Останніх двох, за якими ми
ганялися, упіймав саме ти.

¹ Відповідає десь 44 розміру за європейською системою.

² Четверта група, найрідкісніша.

³ Людина, у біологічних рідинах якої містяться антигени групи крові.

— І як? Робив усе те саме, що робили ти й решта.

— Це не зовсім правда, Вілле. Секрет у тому, як ти думаєш.

— Я думаю, що забагато ахінії несуть про те, як я думаю.

— Ти доходив висновків, а потім сам не міг пояснити як.

— Докази були.

— Звісно. Звісно, були. І задосить — як з'ясувалося по-
тім. А до арешту їх було так мало, що ми, чорт забираї, на-
віть поважної причини для обшуку не могли знайти.

— Усі потрібні люди в тебе є, Джеку. Не думаю, що моя
присутність якось покращить ситуацію. Я сюди переїхав са-
ме для того, щоб утекти від твої роботи.

— Знаю. Останнього разу тобі добряче дісталося. Зараз
ти вже маєш цілком нормальній вигляд.

— Та й почуваюся нормально. Річ не в пораненні. Тебе ж
теж різали.

— Різали, але не так.

— Річ не в тому. Просто я вирішив зупинитися. Не впев-
нений, що можу це пояснити.

— Якщо тобі забракло сил на все дивитися, то, бачить
Бог, я розумію.

— Ні. Ну... я про «дивитися». Видовище завжди кепське,
але все одно можна себе натренувати й функціонувати, по-
ки працюеш із мертвими. А от лікарні, співбесіди — то на-
багато гірше. Треба навчитися забувати про стрес і думати
далі. Не знаю, чи вийде в мене зараз. Дивитися я ще можу
себе змусити, але процес мислення доведеться призупинити.

— Усі вони мертві, Вілле, — якомога м'якше сказав
Кроуфорд.

У голосі Грема Джек Кроуфорд чув ритм і синтаксис влас-
ного мовлення. Раніше він уже був свідком, як Грем провер-
тав таку штуку з іншими. Під час напружених діалогів Грем
часто перебирає від співрозмовника манеру говорити. Спер-
шу Кроуфорд думав, що він те робить навмисно, що то такий
собі трюк, аби полегшити обмін репліками.